

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	усі
Спеціальність	усі
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	усі

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри міжнародної економіки
та менеджменту ЗЕД

Полякова Я.О.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД
Протокол № 10 від 16.05.2019 р.

Розробник(-и):

Піддубний І.О., к.е.н., професор кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Ефективне інтегрування вітчизняних підприємств у сучасні світогосподарські структури і комплекси можливе лише за умови наявності у них сил, засобів і ресурсів розвитку, адаптованих до широкого спектру змін середовища міжнародного бізнесу. Це ставить перед майбутніми фахівцями з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності проблему опанування професійно-орієнтованої дисципліни "Управління розвитком експортного потенціалу підприємства".

Необхідність і важливість опанування майбутніми фахівцями предмету цієї дисципліни обумовлюється як внутрішніми потребами структурно-інноваційних змін в економіці України, так і зовнішніми імперативами підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Навчальна дисципліна "Управління розвитком експортного потенціалу підприємства" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців спеціальності 073 "Менеджмент".

Метою дисципліни "Управління розвитком експортного потенціалу підприємства" є формування у студентів системи знань закономірностей формування експортного потенціалу підприємства та знань і практичних навичок щодо управлінських моделей його розвитку.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

засвоєння основних принципів управління розвитком експортного потенціалу підприємства;

оволодіння навичками здійснення аналізу, ідентифікації та оцінювання рівня розвитку експортного потенціалу підприємства;

опанування системного підходу в процесі розроблення методів підвищення ефективності експортного потенціалу.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес управління розвитком експортного потенціалу підприємства.

Предметом навчальної дисципліни є теоретико-методологічні та методичні засади управління розвитком експортного потенціалу підприємства з метою його ефективної адаптації до особливостей цільових зовнішніх ринків і забезпечення міжнародної конкурентоспроможності

Курс	4	
Семестр	7	
Кількість кредитів ECTS	6	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	32
	семінарські, практичні	32
Самостійна робота		116
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
«Економіка підприємства»	Міжнародні бізнес стратегії
"Менеджмент".	Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства
"Економічна теорія"	Міжнародний фінансовий менеджмент
"Мікроекономіка"	Міжнародний трансфер технологій
"Стратегічне управління"	
«Макроекономіка»	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Визначення сутності, структурних характеристик та системних імперативів формування експортного потенціалу підприємства	Здійснювати вивчення та узагальнення підходів до визначення експортного потенціалу підприємства Визначати основні складові елементи розвитку експортного потенціалу підприємства Визначати системні імперативи формування експортного потенціалу підприємства
Здійснення програмування та управління розвитком експортного потенціалу підприємства	Здійснювати аналіз стану експортного потенціалу підприємства Здійснювати оцінку експортного потенціалу підприємства з використанням різноманітних методик оцінювання Робити обґрунтовані висновки щодо результатів аналізу та оцінювання експортного потенціалу підприємства Визначати тенденції подальшого розвитку експортного потенціалу підприємства на підставі результатів аналізу та оцінювання
Здійснення програмування та управління розвитком експортного потенціалу підприємства	Розробляти програму розвитку експортного потенціалу підприємства Формувати систему управління розвитком експортного потенціалу підприємства Розробляти напрями підвищення ефективності управління розвитком експортного потенціалу підприємства

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Експортний потенціал як домінанта міжнародної конкурентоспроможності підприємства, управління формуванням і розвитком

Тема 1. Вступ до дисципліни "Управління розвитком експортного потенціалу підприємства"

1.1. *Управління розвитком експортного потенціалу підприємства як наукова і навчальна дисципліна.*

1.2. *Роль управління розвитком експортного потенціалу підприємства у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності підприємства.*

1.3. *База знань, ділові якості та компетентності менеджера з експортної діяльності підприємства.*

Тема 2. Підприємство як суб'єкт експортної діяльності

2.1. *Поняття і мета експортоорієнтованого підприємства.*

2.2. *Зміст і види експортної діяльності підприємства.*

2.3. *Ресурсна основа та правове регулювання експортної діяльності підприємства.*

Тема 3. Сутність і структура експортного потенціалу підприємства

3.1. Сутність і дефініції експортного потенціалу підприємства.

3.2. Структура експортного потенціалу підприємства.

3.3. Зростання системно-структурної складності експортного потенціалу підприємства в умовах сучасної міжнародної конкуренції.

Тема 4. Теоретико-методичні засади оцінювання експортного потенціалу підприємства

4.1. Факторна доходність експортного потенціалу підприємства та її показники.

4.2. Принципи і методи оцінювання експортного потенціалу підприємства.

4.3. Конкурентоспроможність як критерій оцінювання експортного потенціалу підприємства.

Змістовний модуль 2

Організаційно-управлінський механізм формування та розвитку експортного потенціалу підприємства

Тема 5. Теоретико-методологічні засади формування експортного потенціалу підприємства

5.1. Системні закономірності формування і розвитку експортного потенціалу підприємства.

5.2. Стратегічний підхід до формування експортного потенціалу підприємства.

5.3. Галузеві особливості формування експортного потенціалу підприємства.

Тема 6. Діагностика стану експортного потенціалу підприємства

6.1. Методологічні засади діагностики експортного потенціалу підприємства.

6.2. Принципи і методи діагностики експортного потенціалу підприємства.

6.3. Концептуальна модель процесу діагностики експортного потенціалу підприємства.

Тема 7. Організаційно-управлінський механізм розвитку експортного потенціалу підприємства

7.1. Концептуальні основи формування механізму розвитку експортного потенціалу підприємства.

7.2. Модель механізму управління розвитком експортного потенціалу підприємства.

7.3. Методичне забезпечення програмування розвитку експортного потенціалу підприємства.

Тема 8. Оцінювання та управління ризиками експортної діяльності підприємства

8.1. Ризики експортної діяльності підприємства: джерела та сутність.

8.2. Методичні підходи до оцінювання ризиків та їх впливу на розвиток експортної діяльності підприємства.

8.3. Мінімізація ризиків в управлінні розвитком експортного потенціалу підприємства.

Тема 9. Ефективність управління розвитком експортного потенціалу підприємства

9.1. Науково-методичні засади оцінювання ефективності управління розвитком експортного потенціалу підприємства.

9.2. Методичне забезпечення оцінювання рівня складності експорту підприємства.

9.3. Оцінка стану зовнішнього ринку в управлінні розвитком експортного потенціалу підприємства.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 80 балів; мінімальна сума – 40 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та розв'язання управлінських ситуацій;

виконання домашнього завдання, доповіді;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування;

творче завдання.

підсумкова контрольна робота

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквіуму. Колоквіум – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі заліку. Семестровий контроль у формі заліку – підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум 100 балів), визначається як сума (проста) балів за результати успішності студента при поточному контролі, включаючи підсумкову комплексну контрольну роботу(ПККР). Бали, отримані за підсумкову комплексну контрольну роботу (максимальна кількість балів – 20), додаються до балів за поточну успішність (мінімальна кількість балів – 40). Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять проводиться за критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді управлінських ситуацій, розв'язанні задач, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання розрахункових завдань.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, само-реалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання творчого завдання є: здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на

підставі проведення заліку. Загальна кількість балів виставляється з урахуванням поточних балів та підсумкової контрольної роботи. Порядок та критерії оцінювання зазначаються у робочий програмі навчальної дисципліни, технологічній карті.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Сумарний результат у балах заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Розподіл балів за формами та тижнями навчання

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 1

Розподіл балів за тижнями

Теми	Тижні	Лекції	Практичні, семінарські	Колоквіум	Доповідь	Есе	Поточні тести	Σ
ТЕМА 1. Вступ до дисципліни "Управління розвитком експортного потенціалу підприємства"	1	1	1,5		1			3,5
ТЕМА 2. Підприємство як суб'єкт експортної діяльності	2	1	1,5		1		3	6,5
	3	1	1,5		1			3,5
ТЕМА 3. Сутність і структура експортного потенціалу підприємства	4	1	1,5		1		3	6,5
ТЕМА 4. Теоретико-методичні засади оцінювання експортного потенціалу підприємства	5	1	1,5		1			3,5
	6	1	1,5	10	1		3	16,5
ТЕМА 5. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку експортного потенціалу підприємства	7	1	1,5		1			3,5
	8	1	1,5		1			3,5
ТЕМА 6. Діагностика стану експортного потенціалу підприємства	9	1	1,5		1		3	6,5
ТЕМА 7. Організаційно-управлінський механізм розвитку експортного потенціалу підприємства	10	1	1,5		1	10	3	16,5
ТЕМА 8. Оцінювання та управління ризиками експортної діяльності підприємства	11	1	1,5		1		3	6,5

ТЕМА 9. Ефективність управління розвитком експортного потенціалу підприємства	12	1	1,5	20	1			23,5
Усього балів		12	18	30	12	10	18	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

5.1. Основна

1. Піддубна Л. І. Міжнародна конкурентоспроможність підприємства : теорія та механізм забезпечення : монографія / Л. І. Піддубна. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 400 с.

2. Піддубний І. О. Експортний потенціал підприємства: формування та розвиток : монографія / І. О. Піддубний, Л. І. Піддубна, О. А. Шестакова. – Харків. : Вид-во "ФОП Чальцев О. В.", 2017. – 258 с.

3. Пономаренко В. С., Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : підручник / В. С. Пономаренко, Л. І. Піддубна. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 328 с.

5.2. Додаткова

4. Волкова В. Н. Основы теории систем и системного анализа: Учебник для студентов вузов / В. Н. Волкова, А. А. Денисов. – Санкт-Петербург : Изд. СПбГПУ, 2003. – 520 с.

5. Дэниелс Джон Д. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции / Джон Д. Дэниелс, Ли Х. Радеба ; пер. с англ. – 6-е изд. – Москва : Дело, 1998. – 784 с.

6. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия : научн. изд. / Ю. Б. Иванов. – Харьков : Изд. ХНЭУ, 2004. – 256 с.

7. Іщук С. О. Виробничий потенціал промислових підприємств: проблеми формування і розвитку: монографія / С. О. Іщук. – Львів : ІРД НАН України, 2006. – 278 с.

8. Отенко И. П. Стратегическое управление потенциалом предприятия : монография / И. П. Отенко. – Харьков : ХНЭУ, 2006. – 256 с.

9. Пономаренко В. С. Конкуренентоспроможність як імператив функціонування та розвитку сучасних економічних систем / В. С. Пономаренко, Л. І. Піддубна // Конкуренентоспроможність: проблеми науки та практики : монографія. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – С. 7–22.

10. Пономаренко В. С. Механізм прийняття управлінських рішень на підприємствах: процесний підхід : монографія / В. С. Пономаренко, С. В. Мінухін, О. М. Беседовський. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2005. – 240 с.

11. Пономаренко В. С. Механізм прийняття управлінських рішень на підприємствах: процесний підхід : монографія / В. С. Пономаренко, С. В. Мінухін, О. М. Беседовський. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2005. – 240 с.

12. Пономаренко В. С. Міжнародна конкурентоспроможність підприємства і диверсифікація експорту: науково-методичні аспекти аналізу та оцінки / В. С. Пономаренко, Л. І. Піддубна // Конкуренентоспроможність: проблеми науки та практики : монографія / Під. ред. В. С. Пономаренка. – Харків : ФОП Лібуркіна Л. М. ; ВД "ІНЖЕК", 2009. – С. 7–22.

13. Рєпіна І. М. Активи підприємства: категоріальний аналіз та системологія / І. М. Рєпіна // Формування ринкової економіки : Зб. наук. праць. Економіка підприємства. – Київ : 2008. – С. 548–553.

14. Солодковський Ю. М. Моделі розвитку конкурентоспроможності експорту у сучасній системі світової торгівлі / Ю. М. Солодковський // Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : Монографія, ТІ – Київ : ХНЕУ, 2006. Т. I. – С. 163–196.

15. Управління експортним потенціалом України : монографія / А. А. Мазаракі, В. В. Юхименко, О. П. Гребельник та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 210 с.

5.3. Інформаційні ресурси

16. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

17. Митний кодекс України від 11.08.2002 р. № 92-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

18. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.

19. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

20. Статистична база Конференції ООН із торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). – Режим доступу : <http://stats.unctad.org/stdev>.

21. Сайт Міжнародного торговельного центру ООН. – Режим доступу : <http://www.intracen.org/tradstat/welcome>.

22. Сайт Міжнародного інституту розвитку менеджменту (ИМД). – Режим доступу : <http://www.imd.ch>.

23. Статистична база даних ЮНІДО. – Режим доступу : <http://www.unido.org/geostat>.